

Är det ADHD eller? Om gruppbehandling av förskolebarn

Skrivet av: Yvonne Beckman

Vad kan vi göra för att möta upp förskolebarn med svårigheter att samspela och kommunicera? Jag ställer frågan till Camilla Nordberg, specialpedagog på Ericastiftelsens gruppbehandling Trasten. Camilla är utbildare och handledare och har mångårig erfarenhet av arbete med barn som har den här typen av svårigheter.

Foto: Shutterstock.com

Är det ADHD eller? Om gruppbehandling av förskolebarn

Berättelserna om barn i förskolegrupperna som inte kan sitta stilla, inte kan lyssna och inte kan leka känner alla förskollärare med erfarenhet igen. Lille Kalle eller lilla Lisa blir ständiga samtalsämnen i personalrummet. Inget tycks hjälpa. Vare sig barnet är utagerande eller inåtvänt påverkas de övriga i barngruppen. Känslan av hopplöshet hindrar oss ibland att se och förstå barnets egentliga behov.

Vi vuxna i förskolans värld har en benägenhet att vilja ha en förklaring så fort som möjligt. Är det ADHD, eller? Vi har samtal med föräldrar, söker hjälp av specialpedagog och resursteam om sådant finns att tillgå. Vi rekommenderar BUP. Vi trevar efter svar och känner oss misslyckade i våra försök att möta barnet.

Möter barnets behov

Oavsett skäl till beteendestörningen behöver barnet pedagoger som kan möta dess behov. Camilla Nordberg är specialpedagog på Trasten, en gruppbehandlingsverksamhet på Ericastiftelsen. Camilla är utbildare och handledare och har mångårig erfarenhet av arbete med barn som har den här typen av svårigheter.

Hon berättar att de barn som kommer till Trasten har svårigheter inom de emotionella, sociala och kommunikativa områdena och därför har svårt att klara den vanliga förskolans gruppaktiviteter. Barngruppen består av fyra barn i åldrarna 3–7 år. Vistelsen i gruppen kombineras med barnpsykoterapi, föräldrasamtal, föräldragrupper och ett nära samarbete med barnets förskola eller skola.

Innan och under behandlingstiden på Trasten görs observationer på barnets vanliga förskola:

- Vi är intresserade av hur barnet samspelar med andra, hur de leker och vilka beteenden de visar upp i den kända miljön, säger Camilla.
- Inom barnens problematik finns dessutom en bristande förmåga att se sammanhang och hur situationer uppstått vilket lätt leder till missförstånd och konflikter. Många gånger leder samspel och lekar till frustration. Barnen har svårt att uttrycka sig verbalt vilket lätt leder till känslomässiga uttryck som skrik, utagerande eller avskärmning.

Det krävs ingen remiss för en placering på Trasten. Det behövs inte heller någon diagnos innan placering. Bedömningar och en mer omfattande utredning kan göras under tiden barnet går i behandling. Flertalet av de inskrivna barnen har eller får en diagnos inom autismspektrumtillstånd, ADHD, depression, anknytningsproblematik eller trauma.

Varför gruppbehandling?

Ett av gruppbehandlingens huvudmål är att barnet ska kunna utvecklas tillsammans och utifrån egna förutsättningar samspela med andra barn.

- Här finns relationerna närvarande i rummet på ett konkret sätt vilket ger oss möjlighet att arbeta direkt med och i barnens samspel, säger Camilla.

På Trasten ska barnen få möjlighet att öka förmågan att leka och kommunicera med andra. En liten grupp underlättar barnens känsla av delaktighet och hanterbarhet vilket ökar dess chanser till möten med andra. I leken och i de möten som uppstår får barnen hjälp att spegla sig i andra, iaktta hur ett annat barn bemöts av en vuxen och identifiera sig med andra barn. Gruppen kan hjälpa till att se att andra barn har behov och önskningsar.

Barnen lär sig att dela pedagogerna med andra:

- Det behövs en vi-känsla, "så här gör vi på Trasten", säger Camilla.
- Grunden för att bygga upp en trygghet i gruppen är att vi vuxna leder verksamheten, skyddar gruppen och det enskilda barnet, är följsamma och agerar efter barnens behov så att de kan lita på pedagogerna och känna sig respekterade och accepterade.
- Målet för verksamheten är också att utveckla förmågan att mentalisera, fortsätter Camilla. Barnen ska bli medvetna om sina egna beteenden och hur dessa påverkas av och påverkar de andra barnen i gruppen.

Mentalisering är en förutsättning för att ett barn ska kunna fungera tillsammans med andra. Förmågan att mentalisera byggs upp tidigt. Den visar sig i barnets känslighet inför egna och andras känslor och att kunna räkna ut vad andra kan och vet. Barn med hög förmåga att mentalisera har lättare i lek och gemenskap med andra eftersom de kan avläsa och svara på intentioner, förutse vad andra kan tänka om det man gör. De kan luras eller förstå att andra luras och i lekar förstå oskrivna regler.

En återkommande struktur på dagen och förutsägbar ram ökar chansen att lek och andra aktiviteter blir lustfyllda. Barnen på Trasten får hjälp att överblicka dagen. De får informationen visuellt och verbalt och med kontinuerlig återkoppling kring det som inträffat. Med en tydlig ram blir det lättare för barnen att känna trygghet och komma vidare i leken.

Det pedagogiska förhållningssättet

- Det är ett viktigt jobb att utifrån realistiskt uppsatta mål uppmuntra barnen till att göra framsteg. Många av barnen i behandlingsgruppen har dålig självkänsla och en negativ identitet och behöver många gånger höra: "Du kommer att lära dig".
- Tillsammans med barnet kan man också titta tillbaka och konstatera vad det kan nu som det inte behärskade tidigare och påminna om framstegen med jämna mellanrum. Det är dock viktigt, påpekar Camilla, att för högt uppsatta mål som inte uppnås snarare ger barnet en ännu sämre självkänsla.

Gränssättning är en viktig del av arbetet och syftar till att hjälpa barnet att skilja mellan aggressiva känslor och handling. Pedagogen begränsar våldsamma handlingar men visar att känslan accepteras genom att säga att man förstår barnets känsla och sätter ord på den. Man säger ett tydligt nej och vid behov handgripligen stoppar barnets agerande.

Vill inge hopp

För att stödja kommunikationen mellan barnen deltar en pedagog aktivt i leken medan en annan pedagog som inte direkt leker finns med och klargör den pågående leken så att barnen ska få möjlighet att förstå vad som händer. Barnens förmåga att se sammanhang i sitt agerande och i relationen till andra blir alltbättre då barnen får hjälp att se sig själva genom de vuxnas förtydligande.

- Vi sätter ord på barnens känslolägen för att hjälpa dem att bli medvetna om och att differentiera sina affekter. Pedagogerna använder sig av varandra genom att prata högt med varandra om vad de ser och för att nå fram till barnen utan att komma för nära och eventuellt väcka en negativ reaktion.

– Det kan ligga många olika orsaker bakom barnets svårigheter. Oavsett anledning har flertalet barn som kommer till behandlingsgruppen Trasten aldrig haft en nära vän och har ofta misslyckats med sina kamratkontakter. Vårt ansvar som pedagoger är inte att enbart reparera misslyckanden, utan att aktivt lyssna och ansvara för kommunikationen. Det är viktigt för oss att möjliggöra relationer och inge hopp, avslutar Camilla.

Tips till pedagoger

I mångt och mycket kan man med fördel använda sig av det pedagogiska förhållningssätt som finns på Trasten i den vanliga förskolan. Pedagoger behöver dock ett forum för att diskutera de situationer och de svårigheter de ställs inför i sina verksamheter.

Boktips

Per Wallroth: *Mentaliseringsboken*. Karneval förlag, 2010.

Malin Broberg, Birthe Hagström, Anders Broberg: *Anknytning i förskolan*. Natur & Kultur, 2012.